

วารสารวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อุปลักษณคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า Metaphors of Body Parts Words in Burmese

พัชรินทร์ โพนธาตุ

นิสิตปริญญาโทบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ สาขาวิชา
ภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชมนาด อินทจามรรักษ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Journal of Humanities and Social Sciences

A b s t r a c t

A strategy of comparing things for greater understandings through concrete physical experience is called “Metaphor”, that is, one thing is thought while another is mentioned. This is considered the process of conveying the meanings under the cognition system. The purpose of this research was to study the meanings of metaphorical terms regarding body parts words in Burmese. The meanings were compared to analyze the metaphorical concepts based on the Cognitive Semantics (Lakoff and Johnson 1980, 1999). The results of this research indicated that there were 18 body parts words used for comparison, namely: buttocks ဖင် bones အရိုး , necks လည် heart စိတ် ,နလုံး eyes မျက် liver အသည်း feet ခြေ stomach ဝမ်း mouth ပါးစပ်, နှုတ် teeth သွား hands လက် tongue လျာ gut အူ brain ဦးနှောက် ears နား face မျက်နှာ and chest ရင်. Six metaphor types were found in metaphorical body parts words in Burmese : metaphor related to 1. Action, 2 feeling, 3 trait, 4. Condition, and 5. Living things. The findings would be beneficial for studying conceptual metaphor in Burmese.

Keywords:

metaphor, body part words, cognition, Burmese language

บทคัดย่อ

ประสบการณ์ทางด้านร่างกายเป็นรูปธรรมถูกใช้เปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจสิ่งหนึ่งมากขึ้น เรียกกลวิธีการนี้ว่า อุปลักษณ์ กล่าวได้คือในขณะที่กำลังคิดสิ่งหนึ่งแต่พูดไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง กระบวนการถ่ายทอดความหมายซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ระบบปริชาน (cognition) งานวิจัยชิ้นนี้ๆ ได้ศึกษาความหมายของคำที่ใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับคำศัพท์อวัยวะในภาษาเมียนมา โดยนำความหมายเปรียบเทียบมาวิเคราะห์หลักการคิดอุปลักษณ์ตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานที่เสนอโดยเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980, 1999) ผลการศึกษาเป็นดังนี้ พบการใช้คำศัพท์อวัยวะร่างกายในการเปรียบเทียบทั้งหมด 18 คำ ได้แก่ ก้น ๒๕ กระดูก ออจี คอ လည် ခြေ စိတ် ,နှလုံး တာ ဗျတ် တံပအဝဿဉ်း ဖဲာ ခြေ တံဝး ဝမ်း ပါးစပ်, နှုတ် ပံင် ဘွား မိတ် လတ် လိင်လျာ ခြေ အူ ဆံဝး ဦးနှောက် ဖူး နား ဖျတ်နွာ และ ဝက် ခုဒ် และพบอุปลักษณ์อวัยวะร่างกายในภาษาเมียนมา พบอุปลักษณ์ 6 ประเภทดังนี้ 1.อุปลักษณ์การกระทำ 2.อุปลักษณ์ความรู้สึก 3. อุปลักษณ์นิสัย 4.อุปลักษณ์สภาพ และ 5. อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต ซึ่งการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อไปในการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ในภาษาพม่าต่อไป

คำสำคัญ:

อุปลักษณ์, คำศัพท์อวัยวะ, ปริชาน, ภาษาพม่า

อุปลักษณ์คำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

ความเป็นมาของปัญหา

การใช้ภาษาของผู้พูดในชีวิตประจำวันมักมีการใช้ภาษาที่มีความหมายเปรียบอยู่เสมอ โดยพบว่ามีการนำเอาสิ่งที่เป็นรูปธรรมใกล้ๆ ตัวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อให้สื่อความคิดที่เป็นนามธรรม เช่น การใช้สำนวนในความหมายเชิงเปรียบเทียบโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพที่ชัดเจนมากกว่าการสื่อความหมายตรง อุปลักษณ์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับระบบปริชาณของมนุษย์ การรับรู้ การคิด การแสดงออกต่างๆ ของมนุษย์ เลคอฟ (Lakoff, 1987 p. 217-218) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของระบบความคิดมนุษย์และความหมายของตัวภาษาได้กล่าวว่าภาษาของมนุษย์เป็นสิ่งที่สะท้อนการรับรู้การทำความเข้าใจโลก และประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ได้ การวิเคราะห์ภาษาต้องนำประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์มาวิเคราะห์ด้วย เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ยังได้อธิบายเกี่ยวกับอุปลักษณ์ตามแนววรรคศาสตร์ปริชาณไว้ในหนังสือ *Metaphor we by live* ไว้ว่าอุปลักษณ์เกิดขึ้นจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันทั่วไปของมนุษย์และไม่ได้มีรูปแบบโครงสร้างทางภาษาที่เปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่อุปลักษณ์สามารถสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาได้ โดยการเชื่อมโยงความคิดระหว่างแฉວວງความหมาย (Domain) ถ่ายโยงความหมายจากแฉວວງความหมายต้นทาง (Source Domain) ไปสู่แฉວວງความหมายปลายทาง (Target Domain) การอุปลักษณ์ไม่ใช่แค่เรื่องการใช้ภาษาเพื่อสร้างความในการใช้ภาษาเท่านั้น แต่เป็นการอุปลักษณ์ที่เชื่อมโยงเข้ากับระบบความคิด และวิโรจน์ อรุณมานะกุล (2553) กล่าวว่า งานด้านวรรคศาสตร์ปริชาณจะสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ และการสร้างความหมายที่ซ่อนอยู่ในภาษา ภาษาจึงเป็นเหมือนแว่นส่องดูระบบปริชาณเพื่อเข้าใจแบบจำลองของจิต

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าภาษาพม่ามีการสร้างคำเพื่อสื่อสารในชีวิต

ประจำวัน โดยมีการใช้ประสบการณ์ด้านร่างกาย (Bodily experience) นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งแล้วเกิดเป็นความหมายใหม่เป็นจำนวนมากตั้งแต่คำทักทายไปจนถึงภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น

ประโยคที่ 1 ออวฺวตฺตํ กิริยาวิภัติ

ดับ แดก กิริยาวิภัติ

“อกหัก”

ประโยคที่ 2 หุํ หนุมํ กิริยาวิภัติ

หุ หนุม หนุม กิริยาวิภัติ

“เข้าใจ”

ประโยคที่ 3 ทํองํ นํอยํ กิริยาวิภัติ

ทํอง นํอย กิริยาวิภัติ

“ดีใจ”

ประโยคที่ 4 ใจํ ระเบตํ กิริยาวิภัติ

ใจ ระเบต กิริยาวิภัติ

“เข้าใจ”

ประโยคที่ 5 ใ้ เบิกบาน กิริยาวิภัติ

ใ้ เบิกบาน กิริยาวิภัติ

“อิมเอม”

จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างประโยคที่ 1 ถึงประโยคที่ 5 คำศัพท์ที่ขีดเส้นใต้ คือ คำศัพท์เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายซึ่งมีความหมายประจำคำอยู่แล้ว และมีการนำความหมายประจำที่เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายไปเปรียบเทียบกับอวัยวะอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้เกิดความหมายใหม่ที่แตกต่างไปจากความหมายประจำคำดังตัวอย่าง เช่น ดับแดก หมายถึง อกหัก, หุหนุม หมายถึง เข้าใจ เป็นต้น

อุปลักษณคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

ที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน ที่เป็นการศึกษาอุปลักษณที่เกี่ยวกับ “ส่วนของร่างกาย” (body part) เช่น งานวิจัยของมการเรีต อุโฆสกุล (Ukosakul, 1999) ได้ศึกษาสำนวนไทยที่ปรากฏคำว่า “หน้า” ทั้งนี้ได้แบ่งการจัดฉากเหตุการณ์ของสำนวนไทย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) offending events คือการกระทำที่ทำให้เสียเกียรติ เช่น ฉีกหน้า ทักหน้า เป็นต้น 2) loss of honor คือการเสียเกียรติ เช่น หน้าแตก หน้าหงาย หน้าแตก เป็นต้น 3) recovering honor คือการโต้ตอบเพื่อให้เกิดความละอาย ได้แก่ ตีหน้าตาย มองหน้าไม่ติด เป็นต้น 4) preservation of honor คือการกู้เกียรติยศเพื่อรักษาเกียรติ เช่น กู้หน้า แก่หน้า เป็นต้น และ 5) deviations from the norm คือการกู้คืนเกียรติยศให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือดีขึ้นกว่าปกติ เช่น เชิดหน้าชูตา มีหน้ามีตา ผลการศึกษาเรื่องหน้าสะท้อนให้เห็นความสำคัญของเรื่องเกียรติยศที่เปรียบเทียบกับใบหน้า และพบว่าสำนวนเรื่องหน้าของไทยสอดคล้องกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติระหว่างภาษากับเกียรติยศ โดยที่คำไทยเปรียบหน้าเหมือนภาชนะบรรจุ ส่วนสิ่งที่ถูกบรรจุในภาชนะคือเกียรติ “หน้าคือภาชนะบรรจุ” หรือ “The face is the container for honor” นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของอุทุมพร มีเจริญ (2542) ที่ศึกษาความหมายเปรียบของคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาไทย ตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ผลการศึกษาพบว่า คำศัพท์อวัยวะมีความหมายเปรียบเทียบต่างไปจากความหมายประจำคำโดยสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ คำศัพท์อวัยวะว่างกายที่เป็นอุปลักษณตาย (dead metaphor) และคำศัพท์ที่เป็นอุปลักษณคงที่ (inactive metaphor) และพบคำศัพท์ที่เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายจำนวน 19 คำ ได้แก่ หัว หน้า ตา ปาก คอ หู ไหล่ ออก นม แขน มือ นิ้ว เนื้อ ท้อง หลัง ก้น ขา ตีน งานวิจัยของสุกัญญา รุ่งแจ้ง (2548) ศึกษาการอุปลักษณ

เชิงมนทัศน์ของการใช้คำว่า "ใจ" ในภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า ความหมายของอุปลักษณ์คำว่า "ใจ" มี 5 ประเภทได้แก่ 1. ความหมายแสดงถึงคน 2. ความหมายแสดงถึงการกระทำ 3. ความหมายแสดงสภาพ 4. ความหมายแสดงความรู้สึก 5. ความหมายแสดงลักษณะ โดยที่งานของสุกัญญา รุ่งแจ้งยังสรุปให้เห็นว่า "ใจ" ในภาษาไทยแสดงให้เห็นถึงมนทัศน์ของคนไทย คือ ใจเป็นมนุษย์และคุณสมบัติของมนุษย์

นอกจากนี้พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับ "อวัยวะของร่างกาย" ที่เปรียบเทียบภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ พบว่ามีการศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์กับภาษาญี่ปุ่น และภาษาจีน เช่นงานของวรรณภา จินวิทย์ (2546) ที่ศึกษาความหมายของ "หน้า" เปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่น พบว่าคำว่า "หน้า" ในภาษาไทยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคำว่า "kao" มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ มีการตีความจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปจนถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม โดยมีคำว่า "หน้า" แสดงมนทัศน์ของความรู้สึกได้แก่ น้อยหน้า ได้หน้าได้ตา จิกหน้า ฯลฯ

จากการศึกษาและอ่านงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าในภาษาพม่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณ์คำศัพท์อวัยวะร่างกาย การศึกษาดังนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำที่ใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับคำศัพท์อวัยวะในภาษาพม่า โดยนำความหมายเปรียบเทียบมาวิเคราะห์หลักการคิดอุปลักษณ์ที่เสนอโดยเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) เพื่อให้เห็นระบบคิดเกี่ยวกับอวัยวะร่างกายที่สัมพันธ์กับชีวิตของคนพม่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำที่ใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับคำศัพท์อวัยวะในภาษาพม่า

อุปลักษณะคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษารูปภาษาที่มีความหมายของคำที่ใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับคำศัพท์อวัยวะในภาษาพม่า โดยศึกษาคำศัพท์ทุกคำที่ปรากฏคำศัพท์อวัยวะทั้งอวัยวะภายนอกและอวัยวะภายใน ยกเว้นคำศัพท์ของเหลวในร่างกาย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดอุปลักษณะ

1.2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดอุปลักษณะอวัยวะทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1. ค้นหาและเก็บรวบรวมข้อมูลคำศัพท์อวัยวะร่างกายจากพจนานุกรมพม่า — ไทย (วิรัช นิยมธรรมและอรนุช นิยมธรรม, 2559) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลคำศัพท์ที่ปรากฏคำศัพท์อวัยวะร่างกายทั้งหมด

2.2. คัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณะที่เกี่ยวกับร่างกายในหนังสือพจนานุกรมโดยพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมกับคำที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะร่างกาย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. พิจารณาแยกเปรียบเทียบความหมายต้นทาง (source domain) และความหมายปลายทาง (target domain)

3.2. นำความหมายเปรียบเทียบมาวิเคราะห์หลักการคิดอุปลักษณะแนวคิดทฤษฎีวรรตศาสตร์ปริชานที่เสนอโดย เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) จากนั้นนำมาวิเคราะห์รูปภาษาแสดงอุปลักษณะโดยอาศัยการตีความหมายจากคำที่ปรากฏร่วม แล้วนำมาแปลความหมายจากภาษาพม่าเป็นภาษาไทย

4. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual metaphor) แนวคิดนี้เกิดขึ้นโดยเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980, p. 3-4) ที่มองว่าอุปลักษณ์เกิดขึ้นในภาษาที่ใช้สื่อสารกันทั่วไปของมนุษย์และไม่ได้มีรูปแบบโครงสร้างทางภาษาที่ เปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันล้วนแต่เป็นอุปลักษณ์ทั้งสิ้นซึ่งการใช้อุปลักษณ์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่ในเรื่องของภาษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวเนื่องกับความคิดของผู้ใช้ภาษาด้วย เรียกว่า อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980, p. 8) ได้ยกตัวอย่างการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาอังกฤษ เช่น TIME IS MONEY

I don't have the time to give you.

“ฉันไม่มีเวลาให้คุณ”

How do you spend your time these days?

“ช่วงนี้คุณ(ใช้เวลา) ทำอะไรบ้าง

That flat tire cost me an hour.

ยางแบนนี้ทำให้ฉันเสียเวลาไปเป็นชั่วโมง”

I've invested a lot of time in her.

“ฉันลงทุนเวลาไปกับเธอมาก”

I don't have enough time to spare for that.

“ฉันไม่มีเวลาพอที่จะทำอย่างนั้น

You're running out of time.

คุณหมดเวลาแล้ว

You need to budget your time.

คุณควรที่จะเก็บเวลาของคุณไว้

อุปลักษณ์คำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

Put aside some time for ping pong.

แบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับเล่นปิงปอง

Is that worth your while?

(มันคุ้มค่างับเวลาที่สูญเสียไปไหม)

Do you have much time left?

(คุณมีเวลาเหลือเท่าไร)

He's living on borrowed time.

เขาดอนนี้ก็เหมือนแค่ใช้เวลาที่ยืมมาเท่านั้น

You don't use your time profitably.

คุณไม่ได้ใช้เวลาของคุณให้เป็นประโยชน์

I lost a lot of time when I got sick.

เขาดอนนี้ก็เหมือนแค่ใช้เวลาที่ยืมมาเท่านั้น

Thank you for your time

ขอบคุณมากสำหรับการสละเวลาของคุณ

จากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นว่า “เวลา” คือ ทรัพยากร เป็นสิ่งมีค่า หา

ยาก เป็นสิ่งที่ต้องการ จากคำศัพท์ที่ใช้ spend, use, lost, borrow, invested ล้วนเป็นคำศัพท์ที่ใช้คู่เงินหรือของมีค่า โดยที่เปรียบว่า เวลาคือเงิน เป็นการ
ใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบจากใช้ประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เล
คอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ได้แสดงเพิ่มเติมว่าคนที่
พูดภาษาอังกฤษมีปริมาณรวมกันคือ “เวลา” คือ “ทรัพยากรมีค่า” กล่าวคือ
ผู้ใช้ภาษาเปรียบเทียบเวลาเป็นเงินซึ่งมีทัศนคติดังกล่าวสะท้อนผ่านการใช้
ถ้อยคำอุปลักษณ์ต่างๆ จากตัวอย่างสามารถแสดงให้เห็นว่าการใช้ภาษาใน
ชีวิตประจำวันของคนเรานั้นอาจอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบซึ่งอาจแตกต่างกันไปแต่ละสังคมและวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบการใช้คำศัพท์อวัยวะร่างกายในการเปรียบเทียบ 18 คำ ได้แก่ ก้น ๖๔ กระตัก ออ๊ะ คอ ลည် ใจ ชีว ,รูขุม ตา บุกร์ ตับอ ววณะ เท้า ๔๖ ท้อง ๐๖ ปาก ๐๖๖, รุร ฟัน ววระ มือ ลอกร์ ลินลวกร์ ไล่ อู สมอง ปรีะรอรุร หู รุระ หน้า บุกร์รอรุ และ ออก ๔๔ จากการศึกษาลักษณะอวัยวะร่างกายในภาษาพม่า พบอุปลักษณะ 6 ประเภท ได้แก่ 1.อุปลักษณะการกระทำ 2.อุปลักษณะความรู้สึก 3.อุปลักษณะนิสัย 4.อุปลักษณะสภาพ 5.อุปลักษณะคน 6.อุปลักษณะเกียรติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อุปลักษณะการกระทำ คือ การเคลื่อนไหว กิจกรรมทุกประเภท อุปลักษณะการกระทำความหมายต้นทาง คือประสบการณ์ทางด้านร่างกาย ใช้เปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงให้เข้าใจความหมายของการกระทำ คือ ความหมายปลายทาง ดังตัวอย่าง

(1) တော်ထောတထောတထော (หลัง+หนุน+ข้างหลัง+ได้รับ)		
หมายถึง	หนุนหลัง	
(2) အူဝား (ไล่+คัน)		
ถึง	นินทา	หมาย
(3) လကထောထော (มือ+ทับ)		
ถึง	แต่งงาน	หมาย

จากตัวอย่างที่ 1 တော် /t□□/ ‘หลัง’ ปรากฏร่วมกับ ထောတထောတထော /t□au□ nau□ khan/ ความหมายตามรูปคำ คือ การผลักจากข้างหลัง တော်ထောတထောတထော /t□□ t□au□ nau□ khon/ (หลัง+หนุน+ข้างหลัง+ได้รับ) กลายเป็นความหมายปลายทาง คือ การสนับสนุน ตัวอย่างที่ 2 အူ /au/ ‘ไล่’ เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝား /y□/ มีความหมายตามรูปคำคือ คัน, อาการที่ทำให้รู้สึกอยากเกา အူဝား /au y□/ ความหมายต้นทาง คือ (ไล่+คัน) ความหมายปลายทาง คือ คันปาก นินทา ใช้

อุปลักษณคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

อาการคันไล่เปรียบเทียบกับอาการกระทำ นินทา ตัวอย่างที่ 3 လဝတေ /l□□/ 'มือ' เมื่อปรากฏกรว่กับ တဝတေ /t□a□/ ความหมายตามรูปคำคือ ข้อน ทับ လဝတေဝဝတေ /la□ t□a□/ (มือ+ทับ) กลายเป็นความหมายต้นทาง คือ แต่งงาน จากตัวอย่าง 1, 2, 3 เป็นการใชความหมายเปรียบเทียบกับอาการกระทำ ดังนั้นใน ภาษาพม่า (อวัยวะเป็นการกระทำ)

2. อุปลักษณความรู้สึก คือ อารมณ์ที่ใจเรารู้สึ การที่เราได้รับรู้ และสัมผัสถึงสิ่งต่างๆ มีผลต่ออารมณ์ ส่วนใหญ่เป็นอิทธิพลมาจากความคิด อุปลักษณความรู้สึกความหมายต้นทาง คือประสบการณ์ทางด้านร่างกาย ใช้ เปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงให้เข้าใจความหมายของความรู้สึก คือ ความหมาย ปลายทาง ดังตัวอย่าง

(4) အဝညးစးကဲခြံ (ดับ+แตก) หมายถึง ออกหัก

(5) ဝါးဝဝစလုံး (ปาก+ไม่กลม) หมายถึง ออยากพุด

(6) ဝုလုံးဝဲခြံဝိတေ (หัวใจ+เลือด+ขาด) หมายถึง เสียสติ

จากตัวอย่างที่ 4 အဝညးစး /□a□□/ 'ดับ' เมื่อปรากฏกรว่กับ ကဲခြံ /kw□/ มีความหมายตามรูปคำ คือ แยกส่วน หรือกระจายออกจากสิ่ง ที่เป็นขึ้นเป็นก้อน အဝညးစးကဲခြံ /□a □□ kw□/ ความหมายต้นทาง คือ (ดับ+แตก) กลายเป็นความหมายปลายทางคือ ออกหัก ใจสลาย ตัวอย่าง ที่ 5 ဝါးဝဝစ /p□sa□/ 'ปาก' เมื่อปรากฏกรว่กับ လဝတေ /ma□□/ ความหมายตามรูปคำ คือ ไม่กลม ความหมายต้นทาง คือ ปากไม่กลม ความหมายปลายทาง คือ ออยากพุด ตัวอย่างที่ 6 ဝုလုံးဝဲခြံ /hna□□un/ 'หัวใจ' เมื่อปรากฏกรว่กับ ဝဲခြံ /□w□/ ความหมายตามรูปคำ คือ เลือด ဝိတေ /py□□/ ความหมายตามรูปคำ คือ พัง ဝုလုံးဝဲခြံဝိတေ /hna□□un □w□py□□/ ความหมายต้นทาง คือ (หัวใจ+เลือด+พัง) กลายเป็นความหมาย ปลายทาง คือ เสียสติ, บ้า จากตัวอย่าง 4, 5, 6 เป็นการใชความหมายเปรียบ

เทียบความรู้สึก ดังนั้นในภาษาพม่า (อวัยวะเป็นความรู้สึก)

3. อุปลักษณินัย พุทธิกรรมที่กระทำเป็นประจำจนกลายเป็นความเคยชิน ความหมายต้นทาง คือประสบการณ์ทางด้านร่างกาย ใช้เปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงให้เข้าใจความหมายของนินัย คือ ความหมายปลายทาง

(7) ဝိတထဝိတ (หน้า+เยอะ) หมายถึง เจ้าชู้

(8) အုပ်စု (ไล่+เนา) หมายถึง ขี้ฉ้อฉล

(9) ဖထဝေဝိတဝိတ (กัน+หัว+กว้าง) หมายถึง วางมาด
อวดเป่ง

จากตัวอย่างที่ 7 ဝိတထဝိတ/my□□ hna/ 'หน้า' เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝိတ/my□/ ความหมายตามรูปคำ คือ มาก, เยอะ ဝိတထဝိတ/my□□ hna my□/ ความหมายต้นทาง คือ (หน้า+เยอะ) ความหมายปลายทาง คือ เจ้าชู้ ตัวอย่างที่ 8 အုပ်စု/ 'ไล่' เมื่อปรากฏร่วมกับ ပုစု/pou□/ ตามความหมายต้นทาง คือ เน่า, เสี้ย အုပ်စု/pou□/ ความหมายต้นทาง หมายถึง (ไล่+เนา) กลายเป็นความหมายปลายทาง คือ ขี้ฉ้อฉล ตัวอย่างที่ 9 ဖထ/p□in/ 'กัน' เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝေဝိတဝိတ/k□□un□□/ ความหมายตามรูป คือ (หัว+กว้าง) ဖထဝေဝိတဝိတ/p□in k□□un□□/ ความหมายต้นทาง คือ (กัน+หัว+กว้าง) กลายเป็นความหมายปลายทาง คือ อวดเป่ง ขี้มาด จากตัวอย่างที่ 7, 8, 9 เป็นการใช้ความหมายเปรียบเทียบนินัย (อวัยวะเป็นนินัย)

4. อุปลักษณสภาพ คือ ลักษณะที่ปรากฏ รวมถึงสถานะ อาชีพ หน้าที่ ตำแหน่ง หรือความเป็นอยู่ ความหมายต้นทาง คือประสบการณ์ทางด้านร่างกาย ใช้เปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงให้เข้าใจความหมาย สภาพ คือ ความหมายปลายทาง ดังตัวอย่าง

(10) တော်ခိုဇ်း (หลัง+แข็ง) หมายถึง ตาย

(11) တော်ဝေဝိ (หลัง+ขัดสน) หมายถึง (คน) ยากจน

อุปลักษณคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

(12) ဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲ (ท้อง+หลุม) หมายถึง (คน) ไม่เต็ม

จากตัวอย่างที่ 10 ဝဲဝဲဝဲ /ဝဲဝဲ/ 'หลัง' เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝဲဝဲဝဲဝဲ /k

ဝဲဝဲin/ ความหมายตามรูปคำ คือ ချော်ဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲ /ဝဲဝဲ kဝဲဝဲin/ ความหมาย

ต้นทาง คือ (หลัง+แข็ง) ความหมายปลายทาง คือ ตาย, เสียชีวิต และ

ตัวอย่างที่ 11 ဝဲဝဲဝဲ /ဝဲဝဲ/ 'หลัง' ปรากฏร่วมกับ ဝဲဝဲဝဲ /mwဝဲ/ ความหมาย

ตามรูปคำ คือ ชัดสน, တံ့ဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲ /ဝဲဝဲ mwဝဲ/ ความหมายต้นทาง คือ

(หลัง+ชัดสน) ความหมายปลายทาง คือ (คน)ยากจน ตัวอย่างที่ 12 ဝဲဝဲဝဲဝဲ /

wဝဲin/ 'ท้อง' เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲ /twဝဲin yဝဲ/ ความหมายต้นทาง

คือ หลุม ပဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲ /wဝဲin twဝဲin yဝဲ/ ความหมายต้นทาง คือ

(ท้อง+หลุม) ความหมายปลายทาง คือ (คน)ไม่เต็ม (คน)สติไม่ดี จากตัวอย่าง

ที่ 10, 11, 12 เป็นการให้ความหมายเปรียบเทียบสภาพ (อวัยวะเป็นสภาพ)

5. อุปลักษณคน คือ สิ่งที่มีตัวตน มีความคิด สามารถที่จะสืบพันธุ์ได้ มี

ความฉลาดในการปรับตัว สามารถเรียนรู้ภาษาได้ด้วยความสามารถของ

ตนเอง มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร อุปลักษณคนความหมายต้นทาง

คือประสบการณ์ทางด้านร่างกาย ใช้เปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงให้เข้าใจความ

หมายของคน คือ ความหมายปลายทาง ดังตัวอย่าง

(13) ခုထုဝဲဝဲဝဲ (อก+เลือด) หมายถึง ลูก

(14) ခုထုဝဲဝဲဝဲဝဲ (อก+ใน+ลูก) หมายถึง ลูก

(15) လက်ထုဝဲဝဲဝဲ (มือ+ออก) หมายถึง ลูกศิษย์

จากตัวอย่างที่ 13 ခုထု /Yin/ 'อก' เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝဲဝဲဝဲဝဲ /

ဝဲဝဲ/ ความหมายตามรูปคำ คือ เลือด ခုထုဝဲဝဲဝဲဝဲ /yinဝဲဝဲ/ ความหมาย

ต้นทาง คือ (อก+เลือด) ความหมายปลายทาง คือ ลูก, บุตร และตัวอย่างที่

14 ခုထု /Yin/ 'อก' เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲ /we ဝဲဝဲ/ ความหมาย

ตามรูปคำคือ ဝဲဝဲဝဲ /wဝဲ/ เป็นคำวิภัตติแปลว่า ใน ภายใน ဝဲဝဲဝဲ /ဝဲဝဲ/ ลูก

(อก+ภายใน+ลูก) กลายเป็นความหมายปลายทาง คือ ลูก ဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲဝဲ

/my□□ hnas□in/ ความหมายต้นทางคือ (หน้า+สด) ความหมายปลายทาง คือ คนแปลกหน้า,คนที่ไม่คุ้นเคย ตัวอย่างที่ 15 လၢတၢ်/□□/ ปรากฏร่วมกับ ထွီတၢ်/t□wa□/ ความหมายตามรูปคำ คือ ออก လၢတၢ်ထွီတၢ်/□□ t□wa□/ ความหมายต้นทาง คือ (มือ+ออก) ความหมายปลายทางคือ ลูกศิษย์ จากตัวอย่างที่ 13, 14, 15 เป็นการให้ความหมายเปรียบเทียบคน (อวัยวะเป็นคน)

6. อุปลักษณะเกียรติ คือ ชื่อเสียง, ความยกย่องนับถือ, ความมีหน้ามีตา ในสังคม ความหมายต้นทาง คือประสบการณ์ทางด้านร่างกาย ให้เปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงให้เข้าใจความหมาย เกียรติ คือ ความหมายปลายทาง ดังตัวอย่าง

(16) ဝၢ်တၢ်ဝူဝူ (หน้า+ได้) หมายถึง ได้ปลื้ม

(17) ဝၢ်တၢ်ဝူဝူဝီး (หน้า+ใหญ่) หมายถึง (คน) มีหน้ามีตา

(18) ဝၢ်တၢ်ဝူဝူငဝ် (หน้า+น้อย) หมายถึง น้อยหน้า

จากตัวอย่างที่ 16 ဝၢ်တၢ်ဝူဝူ/my□□ hna/ 'หน้า' เมื่อปรากฏร่วมกับ ခု/ya/ ความหมายตามรูปคำคือ ได้ ဝၢ်တၢ်ဝူဝူ/my□□ hna ya/ ความหมายต้นทาง (หน้า+ได้) ความหมายปลายทาง คือ ได้ปลื้ม, ได้รับการสรรเสริญ ตัวอย่างที่ 17 ဝၢ်တၢ်ဝူဝူ/my□□ hna/ หน้า เมื่อปรากฏร่วมกับ ဝီး/□□/ ความหมายตามรูปคำ คือ ใหญ่ ဝၢ်တၢ်ဝူဝူဝီး/my□□ hna □□/ ความหมายต้นทาง (หน้า+ใหญ่) ความหมายปลายทาง คือ (คน)มีหน้ามีตา ลำดับที่ 18 ဝၢ်တၢ်ဝူဝူ/my□□ hna/ 'หน้า' เมื่อปรากฏร่วมกับ ငဝ်/□□/ ความหมายตามรูปคำ คือ น้อย, เล็ก ဝၢ်တၢ်ဝူဝူငဝ်/my□□ hna □□/ ความหมายต้นทาง คือ หน้าน้อย ความหมายปลายทาง คือ น้อยหน้า ไม่ได้การยอมรับ จากตัวอย่างที่ 16, 17, 18 เป็นการให้ความหมายเปรียบเทียบเกียรติ (อวัยวะเป็นเกียรติ)

อุปลักษณคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

สรุปและอภิปรายผล

อุปลักษณอวัยวะร่างกายในภาษาพม่าเมื่อวิเคราะห์หลักการคิดอุปลักษณตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ชุดคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่าที่ถ่ายโยงความหมายจากต้นทางเชื่อมโยงไปยังความหมายปลายทางโดยเชื่อมโยงจาก 2 วงความหมายโดยสัมพันธ์กันจากประสบการณ์ร่างกาย ผลการศึกษาเป็นดังนี้ พบอุปลักษณอวัยวะร่างกายในภาษาพม่า ทั้งหมด 20 คำ ได้แก่ ได้แก่ ได้แก่ ได้แก่

ခေါင်း /kəun/ 'หัว', ဦးခေါင်း /un nau/ 'สมอง', မြေ /my/ 'ตา', ပါးစပ် /pəsa/ 'ปาก', နှုတ် /hnou/ 'จมูก', မြေခွေ /my/ 'หน้า', နား /na/ 'หู', လွှတ် /hlyu/ 'ลิ้น', လည် /li/ 'คอ', သြဗ် /w/ 'ฟัน', လက် /la/ 'มือ', ရင် /yin/ 'อก', ခံစား /sei/ 'ใจ', ဝှေ့လှဲ /hna ləun/ 'ใจ', ဝှေ့လှဲ /wəun/ 'ท้อง', အသြဗ် /a/ 'ตับ', အူ /u/ 'ไส้', ဖခင် /pəin/ 'ก้น', အရိုး /a yo/ 'กระดูก', ကျော /ko/ 'หลัง' และ ခြေ /qre/ 'เท้า' จากคำศัพท์อวัยวะจำแนกอุปลักษณได้ 6 ประเภทดังนี้ 1. อุปลักษณการกระทำ 2. อุปลักษณความรู้สึ 3. อุปลักษณนิสัย 4. อุปลักษณสภาพ 5. อุปลักษณคน และ 6. อุปลักษณเกียรติ ดังตาราง

ลำดับ	อวัยวะ (จำนวน)	การกระทำ	ความรู้สึก	นิสัย	สภาพ	คน	เกียรติ
1.	หัว (22)	1	14	3	4	-	-
2.	สมอง (6)	-	3	-	3	-	-
3.	ตา (12)	3	7	-	2	-	-
4.	ปาก (9)	-	2	7	-	-	-
5.	จมูก (3)	-	3	-	-	-	-
6.	หน้า (25)	12	4	-	2	1	6
7.	หู (26)	8	15	-	3	-	-
8.	ลิ้น (3)	-	1	2	-	-	-
9.	คอ (2)	2	-	-	-	-	-
10.	ฟัน (1)	1	-	-	-	-	-
11.	มือ (47)	30	4	8	-	4	1
12.	อก (9)	3	5	-	-	1	-
13.	ใจ (137)	1	121	2	3	-	-
14.	ท้อง (22)	3	12	-	2	1	-
15.	ตับ (5)	-	4	-	-	-	1
16.	ไส้ (7)	-	5	2	-	-	-
17.	ก้น (3)	-	1	2	-	-	-
18.	กระดูก (3)	1	1	1	-	-	-
19.	หลัง (6)	1	2	1	2	-	-
20.	เท้า (25)	23	-	1	1	-	-
รวม	359	89	204	29	22	7	8
ร้อยละ	100	24.79	56.89	8	6	1.94	2.2

ผลในการศึกษาครั้งนี้คำศัพท์อวัยวะร่างกายภาษาพม่าทั้งหมด 359 คำ ที่ใช้ในการเปรียบเทียบพบว่าพบอวัยวะร่างกายในภาษาพม่าใช้อุปลักษณการกระทำ 89 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.79 อุปลักษณความรู้สึก 204 คำ คิดเป็นร้อยละ 56.89 อุปลักษณนิสัย 29 คำ คิดเป็นร้อยละ 8 อุปลักษณสภาพ ทั้ง 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 6 อุปลักษณคน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.94 และอุปลักษณเกียรติ 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.2 จากผลการศึกษาอุปลักษณการกระทำพบคำศัพท์ 89 คำ จำแนกได้ 2 กลุ่มคือ คำศัพท์จากอวัยวะภายนอก 85 คำ และคำศัพท์จากอวัยวะภายใน 4 คำ ดังนั้นอุปลักษณการกระทำถูกเปรียบเทียบกับอวัยวะภายนอกมากกว่าอวัยวะภายใน เนื่องประสบการณ์ทางด้านร่างกายเชื่อมโยงสิ่งที่คุ้นเคยอวัยวะจึงถูกโยงความหมายกับการกระทำ

อุปลักษณะคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

มากที่สุด การกระทำเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ส่วนอุปลักษณะความรู้สึกพบคำศัพท์ 204 คำ มาจากคำศัพท์อวัยวะภายใน 139 คำ มาจากอวัยวะภายนอก 65 คำ พบว่าอวัยวะภายในถูกเชื่อมโยงกับความรู้สึกมากกว่าอวัยวะภายนอก เนื่องจากอวัยวะภายในซึ่งเป็นส่วนที่ควบคุมระบบต่าง ๆ ของร่างกายนับเป็นส่วนสำคัญที่สุดของร่างกายถูกโยงความหมายกับอุปลักษณะความรู้สึก เพื่อแสดงอารมณ์ ความต้องการ อาการ ซึ่งเป็นสภาวะที่เกิดภายในร่างกายแล้วแสดงออกสู่ภายนอกร่างกาย ส่วนอุปลักษณะนิสัย อุปลักษณะสภาพ และอุปลักษณะเกียรติ พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางความหมายกับอวัยวะโดยมีการถ่ายทอดความหมายของอวัยวะ ซึ่งอวัยวะเป็นวงความหมายต้นทาง และนิสัย, สภาพ และเกียรติของมนุษย์เป็นความหมายปลายทาง

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของเบญญาทิพย์ ศุภะกะลิน (2561) ที่ศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์คำเกี่ยวกับอวัยวะในภาษาจีนกับภาษาไทย โดยคำเกี่ยวกับอวัยวะ พบว่า หัว และ เท้า ซึ่งเป็นอวัยวะที่อยู่บนสุดและล่างสุดของคน ถูกนำมาสื่อความหมายในตำแหน่งบนสุด ปลายสุด และล่างสุดของสถานที่และสิ่งของขณะที่ในภาษาพม่าไม่พบการใช้อวัยวะบอกตำแหน่ง อวัยวะหัวและเท้า ในภาษาพม่าหัวเป็นอวัยวะส่วนที่อยู่บนสุดของร่างกาย ภายในหัวมีสมองที่ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ในภาษาพม่าจึงนำอวัยวะหัวมาเปรียบกับ ความรู้สึก และการกระทำ ส่วนเท้าในภาษาพม่าเป็นอวัยวะที่อยู่ล่างสุด หน้าที่คือเดินและยืน ใช้ในการเคลื่อนที่ ถูกใช้ในการเปรียบเทียบการกระทำ, ความรู้สึก, นิสัย และสภาพ อวัยวะปากในงานวิจัยภาษาจีนและภาษาไทย เป็นอวัยวะที่โดยทั่วไปใช้กินอาหารและดื่มน้ำในบางครั้งใช้ในการคายสิ่งต่าง ๆ ออกจากร่างกาย จึงนำมาสื่อความหมายตำแหน่งทางเข้าออกของสิ่งของ ภาษาชนะ หรือสถานที่ ส่วนในภาษาพม่านำอวัยวะปากมาเปรียบกับ การกระทำ และนิสัย ในภาษา

จีนและภาษาไทย หน้าเป็นส่วนหน้าของศีรษะ นำมาสื่อความหมายส่วนบนของบางสิ่ง หน้าในภาษาพม่าสื่อถึงการกระทำ, ความรู้สึก, สภาพ และเกียรติ และในภาษาจีนและภาษาไทยมีการใช้รูปร่างลักษณะของอวัยวะ มาสื่อรูปร่างลักษณะของวัตถุสิ่งของ ส่วนตาในภาษาพม่าทำหน้าที่ช่วยในการมองเห็น หรือดูสิ่งต่างๆ มี 2 ดวง นำอวัยวะปากมาเปรียบเทียบ การกระทำ, ความรู้สึก และสภาพ การใช้อวัยวะในการเปรียบเทียบพบว่าการใช้ภาษาเปรียบเทียบในภาษาพม่าสามารถใช้อวัยวะทุกส่วนในการสื่อความหมาย อย่างไรก็ตามดีพบว่ามีบางคำที่ถูกสื่อความหมายไปทางเดียวกัน เช่น (ปาก+หวาน) หมายถึง ปากหวาน พูดจาไพเราะ บางคำได้ถูกนำไปสื่อความหมายที่ต่างกัน เช่น ในภาษาจีน (ออก+มือ) หมายถึง ฝีมือ ในภาษาพม่า หมายถึง ลูกศิษย์ แม้ว่าบางครั้งจะมีการใช้อวัยวะเดียวกันปรากฏร่วมกับคำศัพท์เหมือนกัน แต่ความหมายแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างคือความเชื่อและความคุ้นเคยกับสิ่งรอบตัวระบบความคิด ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รวมถึงประวัติศาสตร์ ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันของชาวจีน ชาวไทย และชาวพม่าก็อาจเป็นผลให้เห็นแนวคิดต่างกันในรูปของภาษาขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม

นอกจากนี้ภาษาพม่ายังพบว่าเมื่อคำศัพท์อวัยวะปรากฏร่วมกับคำศัพท์เกี่ยวกับอุณหภูมิ มักจะแสดงความหมายในเชิงบวกและเชิงลบ อวัยวะ+อุณหภูมิ เช่น ความเย็นจะแสดงความหมายในเชิงบวก เช่น อวัยวะ+เย็น ခုတ်ခဲး /sei□□□/ 'ใจเย็น, နူးခဲး /n□□□/ 'สบายหู, လှပခဲး /w□n□□□/ 'ท้องเย็น' และอวัยวะ+ร้อน เช่น နူးပူ /n□□□/ 'ราคาแพง', နူးပူ /n□□□/ 'เหนื่อยง่าย', ခုတ်ပူ /sei□□□/ 'ร้อนใจ' แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของชาวพม่าที่ได้รับอิทธิพล จากสภาพอากาศของประเทศว่า ร้อนคือไม่ดี (HOT IS BAD) ซึ่งน่าจะเป็นอิทธิพลทางสังคมที่ถูกเชื่อมโยงกับไฟที่สามารถเผาไหม้ได้ เชื่อว่าอุณหภูมิที่สูงสามารถ

อุปลักษณะคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาพม่า

ทำให้เดือด สามารถแผดเผา ความร้อนซึ่งมีผลต่อความรู้สึกที่เป็นไปในเชิงลบ ส่วนเย็นคือดี (COOL IS GOOD) ถูกเชื่อมโยงกับลมที่สามารถทำให้อุณหภูมิลดลง มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ที่สามารถทำให้ผ่อนคลายและมีผลต่อความรู้สึกในเชิงบวก สรุปได้ว่าคำเรียกอวัยวะในภาษาพม่าเมื่อปรากฏร่วมกับคำศัพท์อื่นๆ ล้วนขยายความหมายจากเดิมได้มากขึ้น สามารถเชื่อมโยงจากสิ่งที่เป็นนามธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นรูปธรรม จากภาษาพม่ามีการถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับอวัยวะร่างกายที่เชื่อมโยงการกระทำ ความรู้สึก นิสัย สภาพ คน และเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) การศึกษาอุปลักษณะเป็นกระบวนการที่เปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมที่เข้าใจยากเชื่อมโยงกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบกับประสบการณ์ทางร่างกายเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจโลก

เอกสารอ้างอิง

- เบญญาทิพย์ ศุภะกะสิน. (2561). อุปลักษณะเชิงมนทัศน์คำเกี่ยวกับอวัยวะในภาษาจีนกับภาษาไทย.วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม.7 (1). 184-211.
- ปิยภรณ์ อบแพทย์. (2552). อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณา ชินวิทย์. (2546). ความหมายเปรียบ "หน้า" เปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่น. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2553). ทฤษฎีภาษาศาสตร์. ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสืบค้นจาก <http://citeseerx.ist.psu.edu>
- สุกัญญา รุ่งแจ้ง. (2548). อุปลักษณะเชิงมนทัศน์ของการ ใช้คำว่า "ใจ" ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทุมพร มีเจริญ. (2542). การศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์อวัยวะ

- ร่างกาย.วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรนุช นิยมธรรม และวิรัช นิยมธรรม. (2559). พจนานุกรมพม่า-ไทย.
พิษณุโลก. พิษณุโลก : สถาบันการเรียนรู้ภาษาเมียนมา
- Kvecses, Z. (2002). Metaphor: A practical introduction. Oxford: Oxford
University Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. Chicago:
University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (1987). Women, fire and dangerous things: what categories
reveal about the Mind. Chicago and London: The University
of Chicago Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1999). Philosophy in the Flesh: The Embodied
Mind and its Challenges to Western Thought. New York: Basic
Books.
- Ukosakul, M. (1999). Conceptual metaphors motivating the use of
Thai 'face'. Unpublished master's thesis, Payap University,
Linguistics Department.